

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวา

The Conservation of Local Thai Wisdom from Water Hyacinth Basketry Work

ณกฤติกา ทรัพย์พ่วง¹ วิจิตรา ศรีสอน² ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ³
Nagrittika Supphong, Wijitta Srisorn, Sirot Bhaksuwan

บทคัดย่อ (Abstract)

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวานั้นมีความสำคัญของการอนุรักษ์ก็คือการใช้อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งนี้ในชุมชนที่มีผักตบชวาเป็นจำนวนมากนั้นนอกจากจะกำจัดได้ด้วยวิธีต่าง ๆ แล้วสิ่งที่นำมาสร้างเป็นรายได้ด้วยภูมิปัญญาก็คือการจักสานผักตบชวากับการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำมาใช้เป็นเทคนิคในการถ่ายทอดลักษณะที่โดดเด่นของจักสานผักตบชวา คือ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้วัสดุจากธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายภายในหมู่บ้านตำบล และนำมาเพิ่มมูลค่า มีผลหลายที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทย การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวานั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงการนำสิ่งที่ที่มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น ผ่านผลหลาย ความทันสมัยที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางสังคมที่ไม่มีต้นทุนในการผลิต แต่เป็นการผลิตที่มาจากแนวคิดในการประยุกต์และปรับเปลี่ยนมาจากภูมิปัญญาซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่สืบทอดกันมานั่นเอง

คำสำคัญ (Keywords): การอนุรักษ์; ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย; งานจักสานผักตบชวา

Received: 2021-03-29 Revised: 2021-04-21 Accepted: 2021-04-22

¹ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program Department of Political Science College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: plem281037@gmail.com

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University

³ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

The conservation of local Thai wisdom from the hyacinth basketry work. The importance of conservation is the use of a thinking base on local wisdom that must jointly preserve local unique wisdom, initiate and create. And improve wisdom to suit the times and benefit in daily life. However, in communities with a large number of water hyacinths, in addition to eliminating them by means Then what brings to make money with wisdom is hyacinth basketry. With the introduction of scientific knowledge And technology to help extend its use in production, marketing and administration, as well as environmental protection and conservation. Used as a technique to convey the distinctive characteristics of the hyacinth basketry is a local wisdom. And use natural materials That can be easily found within the village district. And add value With a unique Thai pattern. The conservation of local Thai wisdom from water hyacinth basketry also reflects the use of what is perceived as useless to create added value. Through a modern, tangible pattern This is the added value of social capital that has no production costs. Rather, it is a production that comes from the concept of application and adaptation of the wisdom that is the foundation of society that has been passed down.

Keywords: Conservation; local Thai wisdom; water hyacinth basketry work

บทนำ (Introduction)

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น คือความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการรับมือ การมีความพร้อมในการรับมือด้วยมาตรการต่าง ๆ ซึ่งบริบทที่เปลี่ยนไปนั้นเกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก สิ่งที่เป็นก็คือคนต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อความอยู่รอด พร้อมรับมืออย่างต่อเนื่อง เพื่อความอยู่รอด จากปัญหานี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ซึ่งในด้านแรกที่ต้องได้รับการพัฒนามาก็คือ การพัฒนาระบบนิเวศ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนบริบทให้เกิดการเอื้อต่อการสร้างทักษะและสมรรถนะในอนาคตให้แก่คนตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้ทุกวัยมีการเรียนรู้ มีทักษะ และสมรรถนะต่าง ๆ ที่พร้อมรับมือกับ

การเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวได้ว่าเป็นไปเพื่อการปรับตัวในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในอนาคตนั้นเอง แต่ทั้งนี้ ณ ปัจจุบันไม่สามารถอธิบาย หรือทำนายอนาคตได้ว่าแนวโน้มในอนาคตจะมีอาชีพใดตกงาน อาชีพใดสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นและอยู่ยั่งยืน สร้างความมั่นคงได้อย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นสิ่งที่ต้องมีพัฒนาในเบื้องต้น คือระบบนิเวศมีความพร้อมในการเป็นศูนย์เรียนรู้ มีศักยภาพมากเพียงใด หากศูนย์เรียนรู้มีการสร้างงาน สร้างรายได้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สร้างระบบการจัดเก็บข้อมูล มีการพัฒนาอาชีพบนฐานของทรัพยากรที่มีในชุมชน และมีความสามารถในการส่งเสริม หรือต่อยอดให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ นอกจากรายได้ทางตรงแล้ว ก่อให้เกิดรายได้ทางอ้อม ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งหากบริบทและศักยภาพของพื้นที่เหมาะสมกับการพัฒนาและต่อยอดแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุด คือจะกลายเป็นระบบนิเวศที่รองรับให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่เกิดขึ้นนั้น จะส่งผลให้คนในชุมชนเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (อุษา โบมานนท์, 2560)

การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันและได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งประชาชนในแต่ละภูมิภาคจะประกอบอาชีพหลักแตกต่างกันตามพื้นที่หรือภูมิสำเนาที่ตนเองอาศัยอยู่ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ขณะเดียวกันการที่มีแม่น้ำหลายสายรวมถึงคลองชลประทานไหลผ่าน พบว่ามีผักตบชวาซึ่งเป็นพืชน้ำที่มีการแพร่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว และมีปริมาณมากล้นแม่น้ำลำคลอง ก่อให้เกิดปัญหากีดขวางทางระบายน้ำ ทำให้อัตราการไหลของน้ำลดลงยังก่อให้เกิดอุปสรรคกับการระบายน้ำของฝ่ายประตูระบายน้ำ และทางระบายน้ำอื่น ๆ การจับสัตว์น้ำ เพื่อการประมงหรือการเลี้ยงชีพทำไม่ได้ อัตราการไหลของแม่น้ำลำคลองลดลง แสงสว่างในน้ำลดลง เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ดังนั้นเพื่อให้เกิดการนำผักตบชวามาใช้ประโยชน์ บทความฉบับนี้จะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวา โดยนำเสนอฐานความคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความรู้เรื่องผักตบชวา การจักสานผักตบชวาและสรุป เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของผักตบชวา การใช้ประโยชน์จากผักตบชวาซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ที่มีผักตบชวาเต็มพื้นที่ ซึ่งเป็นการกำจัดที่สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น พร้อมทั้งประยุกต์จากพื้นฐานของภูมิปัญญาในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้กับตนเองและชุมชน โดยนำภูมิปัญญาจากการสานไม้ไผ่จากปู่ตายายโดยใช้ผักตบชวามาประยุกต์เป็นวัตถุดิบแทนไม้ไผ่ สร้างอาชีพเสริมได้หลากหลาย โดยนำมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ใช้สอยและมีความสวยงามควบคู่กันไป

ฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงแก้ปัญหาจัดการ ปรับตัว เรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นใด ๆ จึงเป็นรากแก้วสำคัญ ที่จะทำให้ท้องถิ่นนั้นเจริญงอกงามอย่างมั่นคง ความจริง คือทุกชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่รอดได้ย่อมต้องมีดีหรือมีภูมิปัญญาเป็นของตนเอง หาไม่แล้วก็อาจสูญพันธุ์ไปนานแล้ว เพียงแต่ว่าภูมิปัญญาของชาติพันธุ์หนึ่งอาจพัฒนาไปแตกต่างกับอีกชาติหนึ่งตามความแตกต่างของสภาพแวดล้อม และตามความจำเป็นของสภาพสังคมในท้องถิ่นนั้น ที่จะสามารถรับใช้การแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของสังคมนั้น ๆ ได้การที่ภูมิปัญญาของท้องถิ่นหนึ่งอาจเรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อนเหมือนอีกท้องถิ่นหนึ่งไม่ได้แปลว่าคนในท้องถิ่นนั้นฉลาดน้อยกว่า เช่น สังคมชนบทห่างไกลไม่มีไฟฟ้าฉันใด คนกรุงย่อมไม่จำเป็นต้องรู้วิธีการก่อไฟหุงข้าวจากขางข้าวโพดฉันนั้น ต่อเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญา ในการหุงข้าวด้วยไฟฟ้าหรือด้วยขางข้าวโพด ก็อาจจะเรียนรู้กันกันได้ ดังนั้น ฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านก็คือ ต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาเป็นฐานในการคิดหรือพิจารณาเสมอ นั่นคือ

1. ไม่ดูถูกหรือมีอคติกับภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่นที่แตกต่างจากตัวเอง
2. ไม่ยึดติดกับชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) ไม่ยึดตนเป็นใหญ่หรือเป็นศูนย์กลาง
3. เข้าใจวิถีคิดของชาวบ้าน โดยมองภาพออกมาจากภายในตัวเขาอย่างเป็นองค์รวม และมองภาพในเชิงเคลื่อนไหว ไม่ใช่ตัดสินสิ่งที่เห็นปรากฏการณ์
4. ยอมรับในความหลากหลาย หรือความแตกต่างตามวิถีชีวิตในแต่ละสภาพแวดล้อม
5. เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งแม้แต่กฎบัตรสหประชาชาติก็ได้ระบุชัดเจนหาไม่แล้วเราจะมองคนอื่นด้อยกว่าเสมอ คิดแต่จะเปลี่ยนเขาให้เหมือนเรา

จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา ทางราชการไม่มีฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านเลย เจ้าหน้าที่รัฐจึงตั้งตนเป็นศูนย์กลางไม่ยอมรับความหลากหลาย โดยมีความมั่นคงของความเป็นเอกราชเป็นฐานการคิด การพัฒนาจึงมุ่งแต่การเปลี่ยนภูมิภาคให้เหมือนศูนย์กลาง หรือเปลี่ยนชนบทให้เป็นเมือง โดยวิธีการแห่ง “ความทันสมัย” ที่มักจะแทนที่ปรากฏการณ์ดั้งเดิมด้วยสิ่งแปลกใหม่ ในอัตราเร่งที่สูงเกินกว่าความสามารถของชุมชนจะรับหรือปรับตัว พัฒนาขึ้นมารากรากฐานเดิมอย่างค่อยเป็นค่อยไปจึงก่อให้เกิดความแปลกแยกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นกับต่างถิ่นยิ่งความสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง รวมถึงการสูญเสียทางภูมิปัญญาเดิมและถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมบริโภคนิยม เกิดความสับสนในวิถีชีวิตใหม่ สถาบันครอบครัวถูกทำลายความเป็นชุมชนดั้งเดิมหมดสภาพลงเกิดปัญหาทางสังคม ควบคู่กับปัญหาเศรษฐกิจ (ยิ่งยง เทาประเสริฐ, 2535)

ความรู้เรื่องผักตบชวา

1.ประวัติความเป็นมา

ผักตบชวา (Water Hyacinth) จัดเป็นวัชพืชที่มีถิ่นกำเนิดแถบลุ่มน้ำอะเมซอน ประเทศบราซิล ในทวีปอเมริกาใต้ ได้มีการนำเข้ามาประเทศไทยเราได้มีการนำผักตบชวาเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย ปลูกร้างไว้ที่วังสระปทุมในกรุงเทพมหานครเมื่อปี พ.ศ. 2444 แต่จากการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วและเกิดน้ำท่วมจึงทำให้ผักตบชวาลุดรุดออกมา และเกิดการแพร่กระจายไปทั่วจนกลายเป็นวัชพืชน้ำที่รุนแรง (โองการ วนิชาชีวะ, 2558) ผักตบชวานั้นมีชื่อเรียกที่เป็นทางการได้แก่ ชื่อสามัญ Water Hyacinth, Floating water hyacinth, Java Weed ชื่อวิทยาศาสตร์ Eichhornia crassipes (Mart.) Solms (ชื่อพ้อง วิทยาศาสตร์ Eichhornia speciosa Kunth) จัดอยู่ในวงศ์ผักตบ (PONTEDERIACEAE) และมีชื่อท้องถิ่น ผักปง (นครราชสีมา), ผักปอด (อ่างทอง), ผักปอง (สุพรรณบุรี), บัวลอย (เชียงราย), ผักตบ (ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ), ผักตบปอง สวะ (ภาคกลาง) เป็นต้น (จันทร์เพ็ญ ประคองวงศ์, 2538)

2.ลักษณะของผักตบชวาผักตบชวา

ลักษณะของผักตบชวาผักตบชวานั้นจัดเป็นพืชน้ำล้มลุกมีอายุหลายฤดู มีลำต้นสั้น แตกใบเป็นกอไปตามน้ำ มีไหล ซึ่งเกิดตามซอกใบแล้วเจริญเป็นต้นอ่อนที่ปลายไหล ลำต้นมีลักษณะอวบ น้ำ ผิวลำต้นเรียบเป็นสีเขียวอ่อนและเข้ม ลำต้นจะมีขนาดสั้นหรือยาวจะขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำ ก้านใบจะพองออกตรงช่องกลาง ภายในมีลักษณะเป็นรูปพวง จึงช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ ลำต้นสั้น มีความสูงได้ประมาณ 3-90 เซนติเมตร รากจะแตกออกจากลำต้น บริเวณข้อ รากมักมีสีม่วงดำ ซึ่งลำต้นลอยอยู่บนผิวน้ำบางต้นอาจจะขึ้นอยู่ตามโคลนในที่น้ำตื้น สามารถขึ้นบนบกก็ได้ มีความทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี แต่จะไม่ทนน้ำเค็ม ผักตบชวาเป็นพืชที่ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว โดยการแยกกอหรือใช้ไหล พบได้ทั่วไปตามริมน้ำ เนื่องจากผักตบชวาเป็นพืชที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงทนทานต่อสภาพแวดล้อม เป็นพืชที่มีทุ่นลอยสามารถอยู่ได้ทั้งในน้ำนิ่งและน้ำไหล ผักตบชวามีการขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วทั้งทางเมล็ดและการแตกหน่อ ดังนั้น จึงทำให้ผักตบชวามีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงก่อให้เกิดปัญหาต่อแหล่งน้ำต่าง ๆ ทั่วประเทศ และก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผักตบชวา มีอัตราการเจริญเติบโตสูงมาก มีการสะสมมวลชีวภาพได้สูงถึง 20 กรัม น้ำหนักแห้งต่อตารางเมตรต่อวัน โดยมีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดเท่ากับ 1.5% ต่อวัน ถ้าปล่อยให้ผักตบชวาเติบโตในแหล่งน้ำโดยเริ่มต้นจาก 500 กรัม น้ำหนักสดต่อตารางเมตรในระยะเวลาเพียง 3 เดือนครั้ง ผักตบชวาสามารถเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ให้มวลชีวภาพสูงถึง 40,580 กรัม น้ำหนักสดต่อตารางเมตร ในระยะเวลา 1 ปี ผักตบชวาจะเจริญเติบโตสูงสุดอยู่ในช่วงเมษายนและมีการเจริญเติบโตต่ำสุดในช่วงเดือนมกราคม

ใบผักตบชวา ใบเป็นใบเดี่ยว แตกจากลำต้นเป็นกอ โคนก้านใบแผ่เป็นกาบหุ้มไว้ใบจะป่องออก เพื่อช่วยให้ลอยตัวอยู่ในน้ำได้ ใบเป็นรูปไข่หรือเกือบกลม ก้านใบอวบน้ำตรกลางพองออก ภายในเป็นช่องอากาศคล้ายกับฟองน้ำ จึงช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ ลักษณะของใบจะคล้ายกับใบโพธิ์ แต่ขนาดของใบจะกว้างกว่าและปลายใบจะป้านเล็กน้อย ใบมีขนาดกว้างใหญ่ รูปร่างค่อนข้างกลม ปลายใบมน โคนใบเว้าเข้าหาก้านใบ มีหูใบ ขนาดของใบและความยาวของก้านจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม แผ่นใบเป็นสีเขียวสด มีลายเส้นโค้งทั้งใบ ใบสดจะประกอบไปด้วยสารแคโรทีนในปริมาณที่ค่อนข้างสูง

ดอกผักตบชวา ออกดอกเป็นช่ออยู่กลางกอ ไม่มีก้านดอก ในช่อหนึ่งจะประกอบไปด้วยดอกขนาดเล็กหลายดอก มีดอกประมาณ 3-25 ดอก ดอกย่อยเป็นสีชมพูอมฟ้าหรือสีม่วง มีกลีบดอก 6 กลีบ กลีบบนสุดจะมีขนาดใหญ่กว่ากลีบอื่น ๆ และจะมีจุดหรือแต้มสีเหลืองที่กลางกลีบ กลีบดอกจะมีลักษณะบาง เมื่อช่อดอกเจริญขึ้น ก้านช่อดอกจะค่อย ๆ ยาว พองใหญ่ขึ้น ทำให้ภายในที่หุ้มก้านช่อดอกกับก้านใบขาดออก เมื่อก้านช่อดอกเจริญมากขึ้นจะดันกาบใบก้านในขาด ก้านช่อดอกจะแทงช่อดอกเจริญโผล่ขึ้นมา โดยมีใบเล็ก ๆ ที่ปลายก้านใบและภายในทำหน้าที่เป็นใบประดับรองรับช่อดอกอีกหนึ่ง เมื่อเจริญเต็มที่แล้วดอกมักจะบานพร้อมกันหมดทั้งช่อ โดยจะเริ่มบานตั้งแต่แสงอาทิตย์เริ่มส่อง และจะบานเต็มที่เมื่อแสงแดดส่องจ้า โดยดอกจะบานแค่เพียง 1 วัน มีความสวยงามสะดุดตา และดึงดูดสายตาได้ดีมาก โดยจะออกดอกช่วงปลายฤดูหนาวถึงต้นฤดูร้อน และเนื่องจากช่อดอกของผักตบชวามีลักษณะคล้ายคลึงกับดอกไฮยาซินธ์ จึงเป็นที่มาของชื่อสามัญว่า Water Hyacinth

ผลผักตบชวาผลเป็นแบบแคปซูลแห้งและแตกได้ ลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก แบ่งเป็นพู 3 พู เมื่อแก่จะแตกกลางพู ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก ลักษณะของเมล็ดเป็นรูปกลมขนาดเล็ก

สรรพคุณของผักตบชวา โดยแยกเป็น “ต้น” มีรสจืด มีสรรพคุณเป็นยาแก้พิษในร่างกาย ช่วยขับลม ใช้ตำพอกแก้แผลอักเสบช่วยระบายความร้อนในร่างกาย

ผลกระทบของผักตบชวา จากการแพร่กระจายของผักตบชวาในแหล่งน้ำและแม่น้ำต่าง ๆ ทำให้

เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ด้านการชลประทาน ผักตบชวาทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำไม่ได้ผลตามเป้าหมาย เนื่องจากทำให้อัตราการไหลของน้ำลดลงประมาณ 40 % ขัดขวางการระบายน้ำของประตูน้ำทำให้เกิดการตื้นเขินของแหล่งน้ำต้องขุดลอกบ่อย และประการสำคัญ คือ ผักตบชวาทำให้การระเหยน้ำเพิ่มขึ้นมากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีผักตบชวาปกคลุมถึง 3-5 เท่า ในพื้นที่ 1 ตารางเมตร ผักตบชวาสามารถระเหยน้ำได้สูงถึง 0.35 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ถ้าคิดเป็นพื้นที่ทั่วประเทศจะสูญเสียประมาณวันละ 16,000 ล้านลูกบาศก์เมตร

2. ด้านการผลิตไฟฟ้า ผักตบชวาจะลดอายุการใช้งานของเขื่อน เนื่องจากการตกตะกอนทำให้ตื้นเขิน นอกจากนี้ยังทำให้ปริมาณน้ำลดลง เนื่องจากการระเหยน้ำของผักตบชวามากกว่าปกติสูงขึ้น 3-5 เท่า ดังกล่าวมาแล้ว

3.ประโยชน์ของผักตบชวา

ประโยชน์ของผักตบชวาในแต่ละส่วนมีประโยชน์ดังนี้

1. ยอดอ่อน ใบอ่อน และดอกอ่อน สามารถนำมาลวกจิ้มกับน้ำพริกรับประทาน หรือนำมาทำแกงส้ม ในไต้หวันจะนำผักชนิดนี้มาปรุงเป็นอาหารจำพวกผัก (เฉพาะผักตบชวาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างบริสุทธิ์) โดยคุณค่าทางโภชนาการของส่วนที่รับประทานได้ของผักตบชวา ต่อ 100 กรัม จะประกอบไปด้วย พลังงาน 30 แคลอรี, น้ำ 89.8%, โปรตีน 0.5 กรัม, ไขมัน 0.1 กรัม, คาร์โบไฮเดรต 7.5 กรัม,ใยอาหาร 2.4 กรัม

2. ผักตบชวาสามารถนำมาเลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ได้ เนื่องจากมีคุณค่าทางอาหาร โดยพบว่า ผักตบชวาแห้งจะมีโปรตีนประมาณ 14-20% ไขมัน 1-2.5% เส้นใย 17-19% ซึ่งโดยปกติแล้วสัตว์หลายชนิดก็กินผักตบชวาอยู่แล้ว กล่าวคือ วัว ควาย แกะ แพะ มักจะกินผักตบชวาที่ขึ้นอยู่ตามริมฝั่ง หรือบางชนิดก็กินผักตบชวาในน้ำ ส่วนหมูก็กินผักตบชวาที่ผู้เลี้ยงนำมาต้มให้กิน โดยสัตว์เหล่านี้ก็จะช่วยกำจัดผักตบชวาให้ลดน้อยลงได้บ้าง และเรายังได้ประโยชน์จากสัตว์เลี้ยงเหล่านี้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการนำผักตบชวาไปแปรรูปใช้เป็นส่วนประกอบของสูตรอาหารสุกรและสัตว์ปีก แต่มีข้อควรระวังในการเลือกใช้คือ ให้เลือกผักตบชวาจากแหล่งน้ำที่ปลอดสารพิษจำพวกยาฆ่าแมลงหรือโลหะหนักเท่านั้น เพราะสารเหล่านี้จะถูกผักตบชวาดูดซับเอาไว้ และเมื่อนำไปให้สัตว์กิน ก็จะทำให้สัตว์ได้รับสารพิษเหล่านี้ไปด้วย

3. มีการนำผักตบชวาแห้งทั้งต้นมาใช้ทำเป็นแอลกอฮอล์และ gas แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจมากนัก

4. ผักตบชวาสามารถนำมาใช้ทำปุ๋ยหมัก สำหรับการปลูกพืชผักต่าง ๆ เนื่องจากผักตบชวามีโพแทสเซียมอยู่มากเป็นพิเศษ ส่วนฟอสฟอรัสและไนโตรเจนก็มีอยู่พอสมควร หรือนำมาใช้คลุมต้นไม้ที่ปลูกเอาไว้ให้เกิดความชุ่มชื้น เนื่องจากผักชนิดนี้มีคุณสมบัติในการอุ้มน้ำได้ดี

5. ผักตบชวาที่ตากแดดจนแห้งดีแล้ว สามารถนำมาเพาะเห็ดฟางเพื่อสร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี

6. ใช้ทำเป็นกระถางชนิดพิเศษที่เป็นปุ๋ยในตัวเอง โดยต้นกล้าที่จะนำมาเพาะชำในกระถางเราสามารถขุดหลุมปลูกได้เลย เพราะกระถางจะย่อยสลายไปได้เองและยังเป็นปุ๋ยให้กับพืชที่ปลูกอีกด้วย

7. นำมาใช้ทำเป็นเชื้อเพลิงแท่งโดยการนำมาผสมกับแกลบอัดเป็นแท่งเชื้อเพลิงได้ โดยไม่มีปัญหาในการอัด ค่าพลังงานความร้อนที่ได้ก็ใกล้เคียงกับแกลบอัด

8. ผักตบชวาสามารถขึ้นได้ในทุกสภาพน้ำและสามารถช่วยบำบัดน้ำเสียได้โดยตรง โดยทำหน้าที่เป็นตัวกรอง ทำให้ของแข็งหรือสารแขวนลอยต่าง ๆ ที่ปนอยู่ในน้ำถูกสกัดกั้นเอาไว้ นอกจากนั้นระบบรากของผักตบชวามีจำนวนมาก ยังช่วยกรองสารอินทรีย์ที่ละเอียดและจุลินทรีย์ที่อาศัยเกาะอยู่ที่ราก จึงช่วยดูดสารเหล่านี้ไว้ด้วยอีกทางหนึ่ง แต่ถ้าน้ำเสียนั้นมีสารพิษในปริมาณมากหรือน้ำเสียมาก การใช้ผักตบชวาเพื่อบำบัดน้ำเสียจะให้ผลช้าและอาจทำให้น้ำเน่าได้ จึงควรใช้ผักตบชวาร่วมกับการบำบัดน้ำเสียระบบอื่นไปด้วย จึงจะได้ผลดี

9. ผักตบชวาสามารถนำมาแปรรูปทำเป็นผลิตภัณฑ์จักสานหรือสินค้าอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาก็เช่น ก่อง ก่องใส่กระดาดหิซชู ตะกร้าผักตบชวา กระเป๋ากวักตบชวา แก้วผักตบชวา เปลญวน รองเท้าแตะหรือรองเท้าผักตบชวา ถาดรองผลไม้ ถาดรองแก้วน้ำ แจกันสาน เสื่อผักตบชวา กระดาษจากผักตบชวา ฯลฯ

10. นอกจากนี้ผักตบชวายังมีประโยชน์ที่ช่วยทำให้น้ำสะอาดขึ้น ช่วยสะสมพลังงานจากดวงอาทิตย์ ทำให้อากาศบริสุทธิ์และเย็นสบาย ช่วยลดปัญหาที่เกิดจากวัชพืชใต้น้ำ เป็นที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำ ช่วยทำให้เกิดทัศนียภาพที่เจริญตา (สำหรับบางคน) ฯลฯ

แต่ทั้งนี้หากมีมากเกินไปจะทำให้การขนส่งและการสัญจรทางน้ำเป็นไปอย่างยากลำบาก การจับสัตว์ น้ำเพื่อการประมงหรือการเลี้ยงชีพก็ทำไม่ได้ ทำให้แสงสว่างในน้ำลดลง และเกิดน้ำเน่าเสีย

2.4 การกำจัดผักตบชวา

การกำจัดผักตบชวาที่ระบาดอยู่ทั่วไปมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ การกำจัดให้หมดไปโดยสมบูรณ์แบบไม่ให้เหลือซาก (วิธีนี้ทำได้ไม่ยาก ถ้าการระบาดยังอยู่ในระยะเริ่มแรก มีจำนวนน้อย และอยู่ในบริเวณที่จำกัด) และการกำจัดโดยวิธีการควบคุม (ควบคุมปริมาณมิให้แพร่ระบาดหรือขยายออกไปได้เองตามธรรมชาติ ซึ่งวิธีนี้จะปฏิบัติกันทั่วไปในเมื่อไม่สามารถทำลายผักตบชวาให้หมดไปได้) ส่วนกรรมวิธีการกำจัดผักตบชวาที่นิยมปฏิบัติกันทั่วไป ก็มีดังนี้

1. การกำจัดด้วยสารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีที่นิยมนำมาใช้เพื่อกำจัดผักตบชวา เช่น คลอโรฟีนอกซี (Chlorophenoxy), กลัยโฟเสต (Glyphosate: N- (phosphonomethyl glycine), ไบไพริดิล (Bipyridyl)

2. การกำจัดโดยวิธีกล การกำจัดด้วยวิธีนี้หมายถึงการใช้แรงคน แรงสัตว์ เครื่องมือหรือเครื่องจักรต่าง ๆ เช่น การถก ลาก ตึง ตัก หรือยกผักตบชวาชั้นจากแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นวิธีที่ทำได้ง่ายและสะดวก ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเหมือนวิธีแรก แต่การปฏิบัติต้องใช้แรงงานมาก และต้องมีอุปกรณ์อย่างพร้อมเพรียง

3. การกำจัดทางชีววิธี การกำจัดด้วยวิธีนี้หมายถึงการใช้สิ่งมีชีวิต เช่น แมลง โรคพืช ศัตรูอื่นที่เข้ามากัดกินหรือทำลายวัชพืชให้หมดสิ้นไป การกำจัดโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากถ้ามีสิ่งมีชีวิตที่เหมาะสม แต่การกำจัดด้วยวิธีนี้จะต้องใช้เวลา

สำหรับวิธีที่การกำจัดโดยการนำมาใช้ประโยชน์ของผักตบชวานั้นเป็นที่ทราบกันว่าผักตบชวาหาได้มีแต่โทษและก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญเพียงอย่างเดียว แต่ส่วนดีของผักตบชวาที่คนทั่วไปมักมองไม่ค่อยเห็น มีดังต่อไปนี้ เช่น ช่วยทำให้น้ำสะอาดขึ้น ช่วยสะสมพลังงานจากดวงอาทิตย์ ช่วยทำให้อากาศบริสุทธิ์และเย็นสบาย ช่วยลดปัญหาที่เกิดจากวัชพืชใต้น้ำ เป็นที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำ ช่วยทำให้เกิดทัศนียภาพที่เจริญตา ฯลฯ และสิ่งที่สามารถดัดแปลงให้เข้าวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมานั้นก็คือการจักสานโดยการปรับเปลี่ยนจากไม้ไผ่มาใช้ผักตบชวาในการจักสานแทนนั่นเอง

การจักสานผักตบชวา

ขั้นตอนการจักสานผักตบชวามีอยู่ 9 ขั้นตอน ดังนี้ (ยุวดี พรธราพงศ์, 2562)

1. การเก็บ หมายถึง การเก็บผักตบชวาที่มีอยู่ในแหล่งน้ำ เลือกว่าเอาส่วนใบที่ยาวและไม่แก่เกินไป ตัดออกจากกอก
2. การล้าง เมื่อเก็บก้านใบของผักตบชวาได้ตามความต้องการแล้ว นำมาล้างน้ำสะอาดให้สนิมและสิ่งเปรอะเปื้อนออกให้หมด
3. คัด แยก ผ่าซีก คือ ทำการคัดแยกและผ่าซีกก้านใบผักตบชวา เป็น 3 ชนิด เช่น ก้านที่ยาวตรงแยกไว้ที่หนึ่ง ชนิดบิดงอแยกไว้ที่หนึ่ง และชนิดก้านสั้นแยกไว้ที่หนึ่ง แล้วนำมาผ่าเป็นซีก
4. ตากแดด เมื่อคัด ผ่าซีกแล้ว ทำเป็นกำ ก้อนละ 100 ก้าน แล้วนำไปตากแดด จนผักตบชวาแห้งสนิท
5. การอบ เมื่อผักแห้งสนิทแล้ว ก็นำมาจุ่มน้ำให้เปียกชุ่มชื้น และนำไปอบที่เตาอบ ถ้าหากไม่มีเตาอบก็ให้ใช้โอ่งน้ำแทนเตาอบ โดยการนำผักตบมาใส่แบบวนรอบด้านในให้เหลือตรงกลางว่างไว้ เพื่อสำหรับใส่กำมะถันชนิดผงประมาณ 1 กำมือไว้ที่ตรงกลางของกำโอ่ง แล้วใช้จันสั่นกระชอนด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ฉีกเป็นฝอยนำเอากำมะถันผงวางลงกับกระดาษหนังสือพิมพ์ เสร็จแล้วจุดไฟที่กระดาษหนังสือพิมพ์ แล้วรีบหากระสอบป่านหรือผ้าหนาๆ ปิดที่ฝีโอ่ง ข้อควรระวัง อย่าให้ควันระเหยของกำมะถันเข้าปากหรือเข้าจมูก จะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย
6. ตากแดดอีกครั้ง นำผักตบชวาที่อบในที่อบ 1 วัน หรือ 1 คืนแล้ว ออกมาตากแดดให้แห้งสนิท
7. เก็บรักษา เมื่อผักแห้งสนิทแล้วนำไปใส่ถุงพลาสติก มัดปากถุงให้สนิทมัดชิดอย่าให้ความชื้นเข้าไปได้ จะทำให้เกิดรา

8. การจักสาน เลือกผักที่แห้งคัดแยกที่ก้านยาว ทำเป็นคอกยื่น ผักแห้งที่ก้านสั้นใช้สานเป็นภาชนะที่ลูก ๆ ชิกที่ผ่าต้องนำมาเจียน เจียนคือใช้กรรไกรมาขลิบสองข้างของโคนก ก ให้มีขนาดเล็กใหญ่ใกล้เคียงเท่า ๆ กัน

9. การสาน คือการสานขึ้นรูปตามแบบหรือหุ่นรูปทรงที่ต้องการ ของผู้สานหรือผู้ใช้สอยนั่นเอง

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานผักตบชวา ได้สนองความต้องการของตลาดผู้บริโภคที่หลากหลาย พัฒนาวิธีการผลิต รูปแบบเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพคงทนเหมาะสมต่อการใช้งาน มีลวดลายที่สวยงามทันสมัย ควบคู่กับการอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนานแต่ครั้งอดีต ผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมอันเป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณภาพเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะที่โดดเด่นของจักสานผักตบชวา คือ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้วัสดุจากธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายภายในหมู่บ้านตำบล และนำมาเพิ่มมูลค่า มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์แบบไทย กระบวนการผลิตนั้นเกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรีอยู่ในหมู่บ้าน เมื่อว่างจากงานประจำก็จะใช้เวลามาจักสานผักตบชวา เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้ยังสอนให้กับลูกหลานเพื่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนญาติพี่น้อง (เศรษฐา เหลากล้า, 2562)

บทสรุป (Conclusion)

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวา นั้นความสำคัญของการอนุรักษ์ก็คือการใช้ฐานการคิดในเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยควรทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ในปัจจุบัน การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า แก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย รวมไปถึงการฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐาน

ในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนำมาใช้เป็นเทคนิคในการถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งการตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยนั้นจัดให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในสังคมที่ละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย ซึ่งร่วมกันทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้ จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดแสดงหรือธรรงค์เป็นบางช่วงเท่านั้นซึ่งการการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากงานจักสานผักตบชวานั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงการนำสิ่งที่ที่มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น ผ่านลวดลาย ความทันสมัยที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางสังคมที่ไม่มีต้นทุนในการผลิตแต่เป็นการผลิตที่มาจากแนวคิดในการประยุกต์และปรับเปลี่ยนมาจากภูมิปัญญาซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่สืบต่อกันมานั่นเอง

จากการวิเคราะห์เอกสารดังกล่าวข้างต้นนั้นแนวทางการอนุรักษ์ที่สำคัญขอเสนอ ดังนี้

1. การที่ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ต้องใช้การค้นหาคำหมายของภูมิปัญญาร่วมกับการผสมผสานวิถีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อตอบสนองการใช้งานในชีวิตประจำวันของคนสังคมปัจจุบัน
2. สิ่งสำคัญคือผลิตภัณณ์นั้นควรนำเสนอและอ้างไว้ซึ่งคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมในเชิงช่างฝีมือ กระบวนการผลิตที่มีความประณีตมีรูปทรง ลวดลาย สีสันและพื้นผิวที่งดงาม ต้องตามรสนิยมของกลุ่มเป้าหมายมีการใช้วัสดุผสมผสานที่น่าสนใจ ผลิตภัณณ์ที่มีความร่วมสมัย และสามารถปรับเปลี่ยนใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ

3. การพัฒนากรรมวิธีการผลิตและนวัตกรรมต่าง ๆ ให้เกิดกับผลิตภัณฑ์จักสาน ผักตบชวานั้นจะต้องทำอยู่บนความเป็นไปได้ในบริบทของการผลิตงานหัตถกรรมนั้น ๆ ดังนั้น นอกจากการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้วจำเป็นจะต้องสืบสานและพัฒนาช่างฝีมือผู้สร้างสรรค์ มีการค้นหาเทคนิคและกรรมวิธีในการผลิตที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย รวมถึงการส่งเสริมการดำรงอยู่อย่างพอเพียงของวัตถุดิบสำหรับการสร้างสรรค์งาน ศิลปหัตถกรรมจักสานนั้น ๆ และการช่วยให้ความรู้ด้านการจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงในการขาดทุนและช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายและทันสมัยเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง (References)

- จันทร์เพ็ญ ประคองวงศ์. (2538). *ชีววิทยาและนิเวศวิทยาผักตบชวา*. รายงานการประชุมวิชาการอารักขาพืชแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2535). *เครือข่ายวิชาการราชภัฏด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สถาบันราชภัฏ เชียงราย: ศูนย์วิจัยและพัฒนาแพทย์พื้นบ้าน
- ยุวดี พรธาราชพงศ์. (2562). การออกแบบรูปทรงแม่แบบเครื่องจักสานผักตบชวาสู่ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์แนวคิดเอกลักษณ์ท้องถิ่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*. 4(1), 18-33.
- เศรษฐา เหลากล้า. (2562). การศึกษาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้เครื่องชุดวัสดุธรรมชาติ เพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในรูปแบบของเครื่องจักสาน. *วารสารกระแสนวัตกรรม*. 20(38), 53-65
- อุษา โบรมานนท์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโอท็อปภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. หลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต การพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- โองการ วณิชชีวะ (2558). ลักษณะพันธุกรรมของวัชพืชรุกรานต่างถิ่นผักตบชวาในประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 23 (3), 485-496.